

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair
İçtüzük Teklifimiz gerekçesi ile birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Saygılarımızla.

Aydın TÜMEN

DSP Grup Başkanvekili

Ankara Milletvekili

İsmail KÖSE

MHP Grup Başkanvekili

Erzurum Milletvekili

Zeki ÇAKAN

ANAP Grup Başkanvekili

Bartın Milletvekili

GENEL GEREKÇE

Anayasanın geçici 6 ncı maddesinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantı ve çalışmaları için kendi İçtüzüğü yapılıncaya kadar Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya aykırı olmayan hükümlerin uygulanacağına ilişkin hükmü doğrultusunda, Millet Meclisi İçtüzüğü 16.05.1996 tarihli ve 424 sayılı kararla değiştirilmiş ve Anayasaya uygun hale getirilmiştir.

Ancak, Meclisin daha hızlı, verimli, etkin ve sağlıklı çalışabilmesi için bazı değişikliklerin daha yapılması gerekmektedir.

Nitekim, İçtüzüğün pek çok maddesinde değişiklik öngören İçtüzük değişikliği teklifleri Anayasa Komisyonunca görüşülerek Genel Kurul gündemine alınmış ve 13 üncü maddesine kadar da görüşülmüştür.

Söz konusu değişiklik teklifinin biran önce görüşölüp sonuçlandırılmamış olması tekliften umulan faydayı geciktirmektedir.

Bu husus dikkate alınarak hazırlanmış olan İçtüzük değişikliği teklifimizde; Ülkenin ihtiyacı olan kanunların mümkün olduğunca çabuk çıkarılması, bunu teminen de, kanunların görüşülmesi prosedürüne dair maddelerin değiştirilmesi amaçlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Görüşmeler sırasında, konuşmalar bittikten sonra Komisyondan veya Hükümetten soru sorma müessesinin amacı; görüşülen konuyla ilgili metinlerde veya görüşmeler sırasında ortaya konulan görüşlerde anlaşılamayan veya farklı anlamlara gelebilecek olan hususlara açıklık kazandırmaktır. Bu kriterlere göre yöneltilebilecek soru adedinin de nihayet üç-beş taneyi geçmeyeceği,

Dolayısıyla, Genel Kurul çalışmalarında zamanın rasyonel kullanılması gereği de dikkate alınarak; görüşmeler sırasındaki soru-cevap işlemleri için on dakikalık süre öngörülmesinin yeterli olacağı,

Düşünülmektedir.

MADDE 2- Bilindiği üzere, komisyon raporları; sıra sayısı adı altında bastırılarak milletvekillerine ve ilgili yerlere dağıtılmakta ve dağıtımından belli bir süre geçtikten sonra gündeme alınmaktadır. Böylece, görüşülecek olan konuyla ilgili komisyon raporu ve varsa metni önceden milletvekillerinin ve diğer ilgililerin bilgi ve tetkiklerine sunulmakta ve sıra sayıları, Genel Kurulda görüşmelerine başlandığı ilk birleşimin tutanağına da eklenmektedir.

Diğer taraftan, İçtüzüğün 79 uncu maddesinin mevcut hükmü uyarınca; bir konunun Genel Kuruldaki görüşmelerine başlanırken, o konudaki komisyon raporunun okunup okunmaması konusu da ayrıca Genel Kurulun onayına sunulmaktadır.

Yapılan bu oylamalarda, komisyon raporlarının Genel Kurulda okunmasının kabul edildiğine hemen hemen hiç rastlanmamakla birlikte, bu oylamalar; karar yeter sayısı aranması veya yoklama yapılması taleplerine de mesnet teşkil etmektedir. Dolayısıyla, gerek bu konuda yapılan ve tabiri caiz ise sonucu belli olan oylamaların, gerekse bu oylamaların mesnet teşkil ettiği talebe bağlı işlemlerin (karar yeter sayısı aranması veya yoklama yapılması ve karar veya toplantı yeter sayısı bulunamaması halinde ara verilmesi ve aradan sonra aynı işlemin tekrarlanması, ikinci yoklamada da toplantı yeter sayısının bulunamaması halinde birleşimin kapatılması) Genel Kurulu meşgul ederek çalışma süresinin ziyanına ve görüşülmekte olan konunun daha geç sonuçlandırılmasına neden olduğu görülmektedir.

Yukarıda arz edilen mahzurların giderilmesini ve Genel Kurul çalışma süresinin rasyonel kullanılmasını teminen; bir konunun Genel Kuruldaki görüşmelerine başlanırken, o konudaki komisyon raporunun okunmayacağına açıkça hükme bağlanmasının gerekli ve yeterli olduğu düşünülmektedir.

MADDE 3- İctüzüğün mevcut hükümleri ve teamüller uyarınca :

1. Kanun tasarı ve tekliflerinin önce tümü, sonra da her bir maddesi üzerinde ayrı ayrı görüşme açılmakta, bu görüşmelerde; siyasi parti gruplarına, komisyona, Hükümete ve şahısları adına ikişer milletvekiline konuşma hakkı tanınmaktadır. Hak sahiplerinin, konuşma haklarının tamamını kullanmaları durumunda bir tasarı veya teklifin:

Tümü üzerindeki görüşmeler 160,

Her bir maddenin görüşülmesi de 80,

Dakika sürmekte, dolayısıyla üç maddeden ibaret bir tasarı veya teklifin görüşülmesinde sadece konuşmalar için 400 dakikaya, yani yaklaşık yedi saate ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaldı ki, tasarı veya tekliflerin görüşülmesi, sadece konuşmalardan ibaret de değildir. Soru-cevap ve önerge işlemleri, oylamalar, son konuşmalar.. için gerekli süre de ilave edildiğinde, birer fıkradan müteşekkil üç maddeli bir tasarı veya teklifin görüşülüp sonuçlandırılabilmesi için gerekli süre 530 dakikaya, yani yaklaşık 9 saate ulaşmaktadır. Kanun tasarı ve tekliflerinin Genel Kurulda görüşülmesi için bir haftada yaklaşık beş saat süre bulunduğu dikkate alınırsa, dokuz saatlik süre, bu manada iki haftaya tekabül etmektedir.

Görüleceği üzere, tasarı ve tekliflerin görüşülmesi için öngörölmüş konuşma süreleri oldukça uzundur. Konuşma sürelerinin uzun olması;

Özellikle iktidar grubu veya grupları ile komisyon ve Hükümetin, konuşma haklarının tamamını veya bir kısmını kullanmamalarına,

Genellikle hatiplerin konu dışına çıkmalarına, dolayısıyla gereksiz polemiklere, açıklama ve cevap hakkı taleplerine,

T.B.M.M. ne intikal etmiş tasarı ve tekliflerin azımsanamayacak kısmının görüşülememesine, dolayısıyla birikime,

Neden olmakta ve T.B.M.M. nin verimliliği azalmaktadır.

Diğer taraftan, özellikle üç maddeden oluşan tasarı ve tekliflerde; tasarı veya teklifin hem tümü, hem de maddeleri üzerinde ayrı ayrı görüşme açılmasının da doğru bir yaklaşım olmadığı gözlenmektedir. Zira, bu tür bir tasarı veya teklifin düzenlenme nedeni 1 inci maddesidir. Diğer maddeler, kanun yapma tekniği nedeniyle şeklen yer verilen, yürürlük ve yürütme maddeleridir. O halde, bu tür bir tasarı veya teklifin tümü hakkında ortaya konulacak görüşler, 1 inci maddesi için de ortaya konulmuş olacaktır. Bu düşünceden hareketle, T.B.M.M. nin 21 inci Yasama Döneminin ilk iki yasama yılında çıkarılmış 204 kanundan 99' unun uluslararası anlaşmalarla ilgili üçer maddeli tasarılar olduğu da dikkate alınarak, hiç değilse az maddeden oluşan tasarı ve tekliflerin maddeleri üzerinde ayrıca görüşme açılmasına gerek bulunmadığı sonucuna varılabilir. Ancak İçtüzükteki konuşma süreleri kaide olarak tespit edildiğine ve aksinin, Danışma Kurulunun önerisi ile Genel Kurulca kararlaştırılması mümkün bulunduğu, yani bu süreleri gerektiğinde (özellikle çok maddeli tasarı ve tekliflerin görüşmelerinde) artırmak mümkün olduğuna göre, bu subleks dikkate alınarak, az maddeli tasarı ve teklifler için varılan sonucun tüm tasarı ve tekliflere teşmil edilmesinin dolayısıyla, tasarı ve tekliflerin sadece tümü üzerinde görüşme açılmasının, maddeleri üzerinde ayrıca görüşme açılmamasının uygun ve doğru olacağı düşünülmektedir.

2. Tasarı veya tekliflerin maddelerine geçilmesi, her bir maddesi ve tümü için yapılacak oylamaların; yirmi üyenin istemde bulunması halinde açık oyla, aksi takdirde işaretle yapılması gerekmektedir.

Gerek bu oylamalar (özellikle, istem üzerine yapılan açık oylamalar), gerekse bu oylamaların mesnet teşkil ettiği talebe bağlı işlemler (karar yeter sayısı aranması veya yoklama yapılması) Genel Kurulu meşgul ederek, çalışma süresinin kaybına ve konuların daha geç sonuçlandırılmasına neden olmaktadır.

O halde, oylamaların mümkün olduğu kadar azaltılması ve işaretle yapılması Genel Kurul çalışma süresine katkı sağlayacaktır.

Açıklanan nedenlerle:

Tasarı ve teklifler hakkında yapılacak konuşmalardan ve soru-cevap işleminden sonra, maddeler üzerinde ayrıca görüşme açılmayacağı da dikkate alınarak; tasarı veya teklifin maddelerine geçilip geçilmemesi hususunun değil, benimsenip benimsenmemesi hususunun oya sunulmasının,

Maddeler üzerinde ayrıca görüşme açılmamasının doğal sonucu olarak, maddelerin ayrı ayrı oylanmasına da gerek kalmayacağından; İçtüzüğün 82 nci maddesi hükmü saklı tutulmak kaydıyla, sadece üzerinde önerge kabul edilen maddelerin, kabul edilen önerge doğrultusunda oya sunulmasının,

Ve bu oylamaların işaretle yapılmasının,

Tümünün kesin oylamasının ise, halen uygulandığı üzere; açık oylamaya tabi işlerden değilse, yirmi üyenin talebi halinde açık oyla, aksi takdirde işaretle yapılmasının,

Uygun olacağı düşünülmektedir.

3. Madde metinlerinin Genel Kurulda okutulup okutulmayacağına dair herhangi bir hüküm bulunmamasına rağmen, bir maddenin görüşmelerine başlanırken; madde metni Genel Kurulda teamülen okutulmaktadır.

Görüşmelere esas alınan komisyon raporu ve metnini de içeren sıra sayılarının, İçtüzük gereğince, görüşmelerine başlandıkları tutanak dergisine eklendiği ve yukarıdaki önerilerimiz uyarınca tasarı ve tekliflerin maddeleri üzerinde ayrıca görüşme açılmayacağı hususları da dikkate alınarak, çalışma süresinin kaybına neden olan bu uygulamaya son verilmesinin, ancak, tutanak üzerinde yapılacak inceleme ve araştırmalarda kolaylık sağlayacağı düşüncesiyle, madde metinlerinin numara sırasıyla ve önerge işlemleri dikkate alınarak tutanağa dercedilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Yukarıda açıklanan tüm hususlar gözönünde bulundurularak, İçtüzüğün 81 inci maddesi "Kanun tasarı ve tekliflerinin Genel Kurulda görüşülmesi" başlığı altında yeniden düzenlenmiş, bu düzenlemede;

Tasarı ve tekliflerin görüşölme prosedürüne açıkça yer verilmesi,

Ayrıca, Genel Kurul çalışma süresinin rasyonel kullanılması, böylece; hem görüşülen konuların daha kısa sürede sonuçlandırılması, hem de daha çok konu görüşülebilmesi, dolayısıyla T.B.M.M. nin verimliliğinin artırılması amaçlanmıştır.

MADDE 4- İçtüzüğün 81 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle, kanunların görüşölmesi prosedürü yeniden düzenlenmiş, bu cümleden olarak; benimsenen tasarı ve tekliflerin maddeleri üzerinde ayrıca görüşme açılmaması ve sadece üzerinde önerge kabul edilen maddelerin, kabul edilen önerge doğrultusunda oylanması esası öngörülmüş olduğundan uygulama imkanı kalmayacak olan 83 üncü maddenin yürürlükten kaldırılması amaçlanmıştır.

MADDE 5- İçtüzüğün 87 nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinin mevcut halinde sınırlama, sadece milletvekillerce verilecek önergeler için öngörülmüştür. Oysa, Komisyon veya Hükümetçe verilebilecek önergeler için de ayrıca sınırlama getirilmesinin ve bu imkanın birer önerge ile sınırlandırılmasının,

Ayrıca, maddeler üzerinde verilebilecek Anayasaya aykırılık önergelerinin de, bu cümlede öngörülen sınırlamaya dahil edilmesinin yani, milletvekillerce, her madde için, Anayasaya aykırılık önergeleri dahil üçten fazla önerge verilememesinin,

Böylece, bir tasarı veya teklifin maddeleri üzerinde işleme konulabilecek önerge adedinin ihtilafa mahal bırakılmayacak şekilde düzenlenmesinin,

Tasarı ve tekliflerin görüşölmelerinde, maddeleri üzerinde ayrıca görüşme açılmayacağı dikkate alınarak; Başkanlığa verilen değişiklik önergeleri üzerinde Başkanlıkça gerçekleştirilecek işlemlere (önergelerin; madde metinleri ile mutabakatının kontrol edilmesi, geliş ve aykırılık sıralarının belirlenmesi, komisyon ve Hükümet ile gruplara verilecek önerge suretlerinin hazırlanması....vs) fırsat verilmesini teminen, maddenin ikinci fıkrasının ilk cümlesinin de değiştirilmesinin ve değişiklik önergelerinin, görüşmeye konu tasarı veya teklif hakkında gruplar adına yapılacak konuşmaların bitimine kadar verilebilmesinin,

Nihayet, Başkanlığa verilen ve pekçok imzayı ihtiva eden değişiklik önergelerindeki imzaların okutulması Genel Kurulun çalışma süresinin ziyanına neden olduğundan, maddenin sekizinci fıkrasına bir cümle eklenerek; beşten fazla imzalı

önergelerde sadece ilk beş imzanın Genel Kurulda okutulmasının, kalan imzaların ise ayrıca tutanağa eklenmesinin,

Uygun olacağı düşünülmüş, 87 nci maddedeki değişiklikler bu amaçla düzenlenmiştir.

MADDE 6- Maddeyle; özel görüşme ve oylama usulü tespit edilebilecek işler arasına ülkenin ekonomik ve teknolojik gelişimi ile doğrudan ilgili yeniden yapılanma konularıyla ilgili tasarı ve teklifler de dahil edilmekte ve Danışma Kurulunda oybirliği (mutabakat) sağlanamaması halinde, siyasi parti gruplarına da öneri götürebilme imkanı tanınmakta ve grup önerileri üzerine Genel Kurulun, üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu ile karar verilebileceği öngörülmektedir.

MADDE 7- Yürürlük maddesidir.

MADDE 8- Yürütme maddesidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İÇTÜZÜĞÜNÜN BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE DAİR İÇTÜZÜK TEKLİFİ

MADDE 1.- 05.03.1973 tarihli ve 584 karar numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 60 ıncı maddesinin altıncı fıkrasının sonuna aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Soru ve cevap süresi on dakika ile sınırlıdır."

MADDE 2.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 79 uncu maddesi kenar başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Raporların okunmaması

Madde 79.- Kanun tasarı ve tekliflerinin kabulüne veya reddine dair esas komisyon raporları ile araştırma, soruşturma ve diğer komisyon raporları; görüşmelerine başlanırken, Genel Kurulda okutulmaz. Ancak, bu raporların kaç numaralı sıra sayısı olarak bastırılıp dağıtıldıkları Başkanca ifade edilir."

MADDE 3.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 81 inci maddesi, kenar başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Kanun tasarı ve tekliflerinin Genel Kurulda görüşülmesi

Madde 81.- Kanun tasarı ve teklifleri; Genel Kurulda, aşağıda belirtilen prosedür uyarınca görüşülür:

1. Tasarı veya teklif hakkında görüşme açılır.
2. Varsa, soru-cevap işlemi yapılır.
3. Tasarı veya teklifin benimsenip benimsenmemesi işaretle oylanır.
4. Varsa, madde sırasına göre, önerge işlemleri yapılır.

5. Sadece üzerinde önerge kabul edilen maddeler, kabul edilen önerge doğrultusunda işaretle oylanır, diğer maddeler oylanmaz. 82 nci madde hükmü saklıdır.

6. İstemde bulunulmuşsa, son konuşmalar yapılır.

7. Tasarı veya teklifin tümü kesin olarak oylanır.

Aksi, Danışma Kurulunun teklifiyle Genel Kurulca kararlaştırılmamışsa; kanun tasarı ve teklifleri hakkında siyasi parti grupları, komisyon ve Hükümet adına yapılan konuşmalar yirmişer, üyeler tarafından yapılan konuşmalar onar dakika ile sınırlıdır.

Benimsenen tasarı veya tekliflerin madde metinleri okutulmaz ve maddeleri üzerinde ayrıca görüşme açılmaz. Ancak madde metinleri tutanak dergisine dercedilir.

Anayasa değişiklikleri hariç, kanun tasarı ve tekliflerinin tümünün kesin oylaması; açık oylamaya tabi işlerden değilse, yirmi üyenin talebi halinde açık oyla, aksi takdirde işaretle yapılır.

Benimsenmeyen veya kesin oylamasında tümü kabul edilmeyen kanun tasarı ve teklifleri, Genel Kurulca reddedilmiş olur.”

MADDE 4.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 83 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 5.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 87 inci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi ile ikinci fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve sekizinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu esaslar dairesinde her madde için komisyon ve Hükümetçe birer; milletvekillerce, Anayasaya aykırılık önergeleri dahil, en fazla üç önerge verilebilir.”

“Değişiklik önergeleri, bir tasarı veya teklife ait sıra sayısının dağıtılmasından o tasarı veya teklif hakkında gruplar adına yapılacak konuşmalar bitinceye kadar verilebilir.”

“Beşten fazla imzalı önerelerde ilk beş imza okunur, kalan imzalar ayrıca tutanağa eklenir.”

MADDE 6.- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 91 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 91.- Temel kanunları, İçtüzüğü ve ülkenin ekonomik ve teknolojik gelişimi ile doğrudan ilgili yeniden yapılanma kanunlarını bütünü ile veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı veya tekliflerin Genel Kurulda görüşülmesinde uygulanacak özel görüşme ve uygulama usulü tespitine; Hükümetin, esas komisyonun veya grupların teklifi, Danışma Kurulunun oybirliği ile önerisi üzerine Genel Kurulca karar verilebileceği gibi, Danışma Kurulunda oybirliği sağlanamaması halinde siyasi parti gruplarının önerisi üzerine Genel Kurulca üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyu ile de karar verilebilir.”

MADDE 7.- Bu İçtüzük hükümleri, yayımını takip eden ayın başında yürürlüğe girer

MADDE 8.- Bu İçtüzük hükümleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

Aşlı gibidir

İbrahim ARAC
Kanunlar ve Kararlar Müdürü